

Myötätuulta Merimaskussa

no: 32
2020

Sisällys

Olipa kerran, <i>Maija-Leena "Maikku" Tuomi</i>	3
Vuoden 2020 lossivahti, <i>Erkki Rantala</i>	4
Merimaskulainen Margareta Matsintytär . . . noitana mestattu, <i>Maarit Lineri</i>	5–8
Merimaskun vaakuna, <i>Maarit Lineri</i>	9
Kotiseututalo Kollolan erilainen kesä 2020, <i>Maikku Tuomi</i>	10–11
Kodinhaltiasta joulutontuksi, <i>Maarit Lineri</i>	12–13
Minne mennä, jos suuntana on otuksinen?, <i>Maarit Lineri</i>	14–15
Sata vuotta sitten iski pandemia, <i>Maarit Lineri</i>	16–18
Ei mikään kroponikkari, <i>Maikku Tuomi</i>	19–21
Särkänsalmen silta 50 vuotta, <i>Maarit Lineri</i>	22–23

Julkaisija:
Merimasku-Seura ry

Toimituskunta:
Maarit Lineri,
Maikku Tuomi
Erkki Rantala

Taitto/sivunvalmistus:
Maarit Lineri
p. 044 9064 591
maarit.lineri@gmail.com

Vuosikerta 28
Ilmestyy kerran vuodessa
marras / joulukuussa

Tekstiä voi toimittaa
Merimasku-Seuran puheenjohtajalle tai
toimituskuntaan

Painopaikka:
Winbase Oy, Turku

ISSN 1238 - 108X

Puheenjohtaja:
Maikku Tuomi
p. 0400 827295
maikku.tuomi@gmail.com

Sihteeri:
Erkki Rantala
p. 0400 899 808
erkki.kalevi.rantala@gmail.com

Päätoimittajalta

Maija-Leena "Maikku" Tuomi
puheenjohtaja

Olipa kerran...

Olipa kerran komea Vallis ja kuvankaunis Gratia, jotka rakastivat toisiaan. Suhteen alkuaikojen vaikeat vuodet olivat jo kaukana takana, mutta täydellisestä onnesta puuttuivat jälkeläiset, joita heille ei ollut siunaantunut.

Kunnes sitten vuonna 2009 heille annettiin kolme ihanaa lasta, yksi poika ja kaksi tyttäretä. Heistä vanhin oli poika, nimeltään Rymättylä. Rymättylä oli kaikkien tuntema kaunis kalastaja. Tyttöjen nimet olivat Merimasku ja Velkua. Velkua oli pienempi ja Merimasku Velkuaa kaksi vuotta nuorempi, luonnonkaunis ja jo omat tapansa omaksunut saariston kasvatti.

Kun sana näistä uusista perheenjäsenistä kiiri, halusivat myös Livonsaari ja Lempisaari tähän kauniiden lasten katraaseen mukaan ja sehän onnistuikin pari vuotta myöhemmin.

Vallis ja Gratia tunnettiin kaikkialla; jopa presidentti tervehti heitä vierailuillaan joka kesä. Se, miltä Valliksen ja Gratiaen ympärillä näytti, ei ollut yhdentekevää. Ympäristöstä heidän lähellään pidettiin erityistä huolta. Taideteoksia ja suihkulähteitä piti saada kaunistamaan Valliksen ja Gratiaen kotikatuja.

Vanhin poika, Rymättylä sai kuin saikin tahtonsa läpi ja sen rantoja kaunistettiin. Merimasku oli usein allapäin kuullessaan, miten Rymättylää oli jälleen huomioitu.

Merimaskulla oli monta ystävää, monta avuliasta ystävää,

joita paitsi auttoivat Merimaskua pesemään kasvojaan ja etsimään sitä kadonnutta kauneutta, jota niin monet Merimaskun ystävistä muistelivat. Miten asiat olivatkaan olleet silloin, kun Merimasku pärjäsi ypyöksin? Hän oli saanut pitää rahansa ja tavaransa itsellään. Toisin oli nyt. Vallis ja Gratia jopa myivät Merimaskun omaisuutta eikä Merimasku saanut mitään itselleen korvauksena. Merimasku kuunteli hämmästyksissään ihmisten kertomuksia ajoista ennen Valliksen ja Gratiaen holhottavaksi joutumistaan; kirkas, levästä puhdas merivesi oli huuhtonut rantoja, Merimasku oli saanut päättää itse asioistaan eikä Valliksen ja Gratiaen määräysvallasta ollut tietoakaan.

Kun Merimasku joskus yritti tavoittaa holhoojiaan, se ei Vallista ja Gratiaeta kiinnostanut. Heitä oli vaikea tavoittaa puhelimitse eikä sähköpostiin aina vastattu. Vallis ja Gratia kyllä ylpeinä kertoivat lapsistaan—kuinka heistä oli nyt tullut oikea saaristolaisperhe saaristolaisine elämäntapoineen ja perinteineen ja satoine saarineen. Merimasku kaikista toivomuksistaan huolimatta tapasi heitä vain harvoin. Valliksella ja Gratiaella oli aina kiire eikä heillä ollut antaa yhtään rahaa Merimaskulle.

Merimasku jatkaa elämäänsä luottaen omiin voimavaroihinsa, kauneuteensa ja osaamiseensa. Jonain päivän sen huomaavat toivottavasti myös Vallis ja Gratia.

Sen pituinen se.

Vuoden 2020 lossivahti

Matti Ruusumo

Teksti: Erkki Rantala
Kuva: Eliisa Ansamaa

Merimasku-Seura pyrkii kiittämään tai palkitsemaan vuosittain henkilöitä, jotka eivät välttämättä ole seuran jäseniä, mutta jotka omalla vahvalla panoksellaan edistävät kotiseutua ja kotiseututoimintaa.

Tänä vuonna Merimasku-Seuran hallitus päätyi nimeämään Merimaskun Lossivahdiksi henkilön, joka ei ole asunut, tarkemmin sanoen viettänyt öitään Merimaskussa kymmeniä vuosia.

Hän on kuitenkin henkilö, jonka suurin osa merimaskulaisista tuntee ja loputkin ovat kuulleet nimen ja tietävät kuka hän on.

Hän ottaa osaa Merimaskun elämään, ihmisiin, vierailijoihin, turisteihin ja ohikulkijoihin melkein päivittäin maanantaista lauantaihin.

Aikaisemmin jopa sunnuntaiinkin.

Ruusumon kauppa aloitti toimintansa -40 luvulla heti sodan jälkeen nykyisen kaupan takana sijainneessa rakennuksessa. Nykyisessä rakennuksessa kauppa on toiminut vuodesta 1950.

Vuoden 2020 Lossivahti **Matti Ruusumo** on syntynyt ”kaupassansa”, viettänyt lapsuutensa ja nuoruutensa kaupan piirissä ja kasvanut kiinni yrittäjyyteen ja kaupallisten opintojensa jälkeen toiminut itsenäisenä yrittäjänä kohta 40 vuotta.

Matin mielestä parasta työssä on sosiaalisten kontaktien runsaus ja ihmisten päivittäinen tapaaminen. Ei niin pientä asiakasta olekaan, josta ei voisi tulla myöhemmin iso asiakas, ja jota ei palveltaisi sydämellä ja sie-lulla. Suuret asiakkaat kuten koulu ja sosiaalipalvelut ovat siirtyneet pikkuhiljaa kaupungin keskustan isojen liikkeiden palveluihin. Luonnonmaalle pian rakentuva uusi kauppa ei huolestuta Ruusumon Mattia.

Tuotteiden tuoreus on tunnettua paikkakunnalla, tarjolla on paljon paikallisten tuottajien juureksia, marjoja, salaatteja ja luomua. Liha-tiski suosii pieniä tuottajia ja yrittäjiä. Tilauksia otetaan mielellään vastaan ja kauden sesonkituotteita kuten puutarhamultaa, kukkia ja joulukuusia on saatavana silloin kun niiden aika on. Oman maan tuotteiden, kuten uuden perunan myynnistä hän on luopunut muiden kiireiden vuoksi.

Kevään koronaohjeistukset eivät Matin mukaan vaikuttaneet negatiivisesti kaupan toimintaan. Ihmisen eivätkin eivät päässeet ulos syömään ja tekivät ruokansa itse. Kaupan ovesta käy päivittäin toista sataa asiakasta ja perjantai on se kiireisin päivä. Myös kesät ovat yleensä talvia vilkkaampia lukuisten kesäasukkaiden käyttäessä mökkipaikkakuntansa palveluita. Varkaudet ja ilkeävaltakaa eivät ole kiusanneet viime vuosina.

Tulevaisuudesta puhuttaessa Matti ei halua sanoa mitään varmaa. Pienten kauppojen poistumisihan Suomessa tapahtuu useita kymmeniä vuodessa, mutta Matti ei ole vakavissaan sellaista ajatellut. Jatkajaa hänen jälkeensä ei ole tiedossa ja asiakkaiden mielestä kauppaa todella tarvitaan paikkakunnalla.

Matti sai kiertopalkintona jaettavan lossikapulan vuodeksi haltuunsa. Siihen liitetään kunkin valitun nimilähtöä vuosiluvulla varustettuna. Lisäksi hän sai muistoksi kunniakirjan sekä saa pienemmän lossikapulan luovuttaessaan varsinaisen kapulan seuraajalleen ensi vuonna. ☘

Merimaskulainen Margareta Matsintytär... noitana mestattu Tukholmassa

Teksti: Maarit Lineri

Lukiessani professori Marko Lambergin kirjaa ”Noitaäiti - Malin Matsintyttären tarina”, törmäsin yllättäen merimaskulaisen Margareta Matsintyttären nimeen.

Mitä pidemmälle kirjaa etenin, sitä merkittävämmäksi löytöni osoittautui. Margareta oli kyseisessä historiallisessa ”Suureksi epäjärjestykseksi” -nimetyssä tapahtumassa yksi keskeisimpiä henkilöitä. Tämä Bläkulla-hysteria oli Ruotsin laajimpia ja suurimpia noitavainoja 1600-luvulla.

Otin yhteyttä Lambergiin ja kysyin lupaa poimia kirjasta esiin vain tämän merimaskulaisen piian ja hänen kanssaan vaikuttaneiden Myran piikojen kohtalot. Sain hyväksyvän vastauksen ja ryhdyin toimeen.

Bläkulla-hysteriaan liittyvät tarinat on poimittu kirjasta, mutta Margaretan ja Myran piikojen oletettu osuus Merimaskusta Turun kautta Tukholmaan ovat tämän jutun kirjoittajan mielikuvitusta ja oletuksia. Ehkäpä kuitenkin lähellä totuutta.

Bläkulla-hysterian alkutahdit

Bläkulla, ruotsalaiseen kansanperinteeseen kuuluva noitien kokoontumispaikka, jossa noidat juhlivat Paholaisen kanssa. Uskomuksen mukaan noidat saattoivat viedä viattomia, varsinkin lapsia, Bläkullaan tapaamaan Saatanaa ja houkutellessa näitä pois kristilliseltä tieltä ja näin vaarantaa heidän sielujensa autuuden. Suomalainen vastine lienee Kyöpelinvuori, vaikka kansan käsitys siitä onkin ollut vaihtelevaa. Suomessa Kyöpelinvuorella ei alun perin vietetty noitien juhlaa, vaan sinne pääsivät hurskaat vanhatpiiat. Myöhemmin Bläkulla-ilmiön levittäessä myös Suomeen alkoi Kyöpelinvuorikin saada samoja piirteitä.

Varhaisin noituuteen liitetty episodi alkaa aivan viattomasta tapauksesta, joka vuosien kuluessa paisuu ”Suureksi epäjärjestykseksi”. Älvdalenissa vuonna 1667 11-vuotias tyttö, **Gertrud** hakee saareen karanneet vuohet takaisin. Tapahtuma olisi

aivan tavanomainen, ellei häntä nuorempi paimenpoika kertoisi asiasta omaa, väritettyä versiotaan. Tämä kertoo isälleen, kuinka tyttö oli tullut veden yli laumansa kanssa kuivin jaloin, eli kävellyt vetten päällä. Isä huolestuu asiasta, sillä yleisestäihän tiedetään, että vain noidat pystyvät noitakokeissa kellumaan veden päällä. Lopulta tarinaan liitetään epäilyt vierailuista Bläkullassa. Tarina alkaa levitä ja kohta jo Gertrud on papin puhuttelussa. Ehkä painostuksesta, pelosta tai kyllästymisestä koko asiaan, Gertrud tunnustaa vieneensä lapsia Bläkullaan ja paljastaa samalla hänet ensi kerran sinne lennättäneen lapsuuskotinsa naapuritalon piian.

Kirkkoherra vie huolestuneena asiaa eteenpäin ja asia käsitellään ennen pitkää käräjillä. Nyt tarina leviää jo laajemmalle ja ihmiset alkavat katsella toisiaan epäluuloisesti. Ennen aivan tavalliset sattumukset herättävät pian pelkoa noituudesta.

Ennenkin oli noitia paljastettu ja tuomittu, mutta koskaan aiemmin eivät tapaukset olleet vaikuttaneet koko valtakuntaan. Nyt asia paisuu jo yli äyräidensä ja ennen pitkää käräjillä on syytettyjä kolmisenkymmentä, näistä suurin osa lapsia. Lopulta Gertrud muiden syytettyjen ohella saa kuolemantuomion. Koska Ruotsin lain mukaan oli kuolemantuomiot vahvistettava hovioikeudessa päättyä asia Tukholmaan puitavaksi. Tämä pohjoisen noituusjuttujen paljous yllättää hovioikeuden jäsenet täysin. Oikeuskäytäntö edellyttää kuolemaantuomitulta tunnustusta, mutta käytännön syistä ja yhteiskuntarauhan nimissä kauloja aletaan katkoa myös tunnustamattomilta. Onnekseen Gertrud on alle 16-vuotias, joten hänen ja muutaman muun tuomiot muutetaan julkiseksi piiskaamiseksi ja kirkossa suoritettavaksi häpeärangaistukseksi.

Teloitukset eivät suinkaan lopeta noitien etsintää, sillä yhä uusia epäiltyjä ilmaantuu maakunnissa. 1669 Morassa teloitetaan parikymmentä. Taa-lainmaalla, Hälsinglandissa ja Norlandissa leviää noitahysteria. Kuolemantuomioita jaellaan hyvin vaihtelevin todistein. Lasten määrä todistajina on huomattava. Valtakunnan johtavat miehet kuten

Julkinen mestaus oli paitsi rangaistus syytetyille, myös pelotukseksi muille kansalaisille. Pelottavuudestaan huolimatta mestaukset ja rangaistukset keräsivät yleisöä.

kreivi **Magnus De la Gardie** ja kreivi **Per Brahe** ovat keuhkolla 1669 huolissaan hysterian leviämisestä.

Hysteria saavuttaa Tukholman

Tieto kulkee hitaasti, mutta vääjäämättä kohti Tukholmaa. Tukholma on sentään valtakunnan pääkaupunki, suuri ja houkutteleva kaupan keskus. Myös valtakunnan itäisestä maakunnasta, Suomesta on muuttanut tuhansia ihmisiä työskentelemään Tukholmaan.

Kesällä 1674 tulee esiin ensimmäinen sieppausyyte. Kahdeksanvuotias tyttö väittää, että häntä viedään öisin Bläkullaan. Hän nimeää syylliseksi **Brita Sippelin**. Tietoisena pohjoisessa riehuvasta hysteriasta, halutaan sen leviäminen estää heti alkuunsa. Tyttö määrätään otettavaksi pois äidiltään, sijoitettavaksi Lastentaloon jonkun kunnollisen porvarisvaimon huomaan ja papin opettamaan hänelle kristinuskoa. Tämä ei kuitenkaan katkaise huhuja. Kun Bläkulla-hysteria alkaa nostaa päätään, se näkyy selvimmän juuri suomalaisien asuttamassa Södermalmin kaupunginosassa. Suomalaisilla on jo ennestään maine noitina ja taikuuden harjoittajina, siksi Tukholmassa syytetään herkästi juuri suomalaisia noituudesta.

Gävlestä saapuu 1675 kesän alussa 12-vuotias **Johan Griis** ja alkaa Södermalmin kaupunginosassa kertoa tarinoita Bläkullan sieppauksista. Poika on lähetetty tätinsä luokse, sillä äiti on Gävlessä vangittu noitana ja odottaa mestaa-

mista vankilassa. Gävlen pojaksi nimetty poika alkaa kertoa, miten noidat hyökkäävät varsinkin lasten kimppuun ja kuljettavat näitä Bläkullaan. Pian alkavat noidat vaivata lapsia ja viedä näitä Bläkullaan varsinkin öisin. Lapset alkavat nimetä niitä, jotka vievät heitä ja myös keitä he tapaavat siellä ollessaan. Hysteria saa vallan.

Hysteriaa yritetään hillitä Södermalmiin perustetaan noituusepäilyjen vuoksi erityistuumioistuun, jonka tarkoituksena on eritoten rauhoitella vanhempia ja hillitä huhuja estääkseen pohjoisessa tapahtuneiden joukko-oikeudenkäyntien ja -teloitusten kaltaisia tapahtumia. Esivallan vitkastelu saa kuitenkin kansan vaatimaan toimenpiteitä, sillä onhan nyt kyseessä viattomien lasten sielut. Lopulta näiden omien hurjien juttujensa tähden Johanille langetetaan kuolemantuomio.

Bläkulla-hysteria ei suinkaan vähene. Vaikka Johan on nyt poissa kadulta kertoilemasta uusia tarinoita, ei vanhempien huoli silti laannu; lapset kertovat uusista noidista, jotka kiusaavat heitä ja vievät Paholaisen pitoihin. Jopa enemmistö Tukholman papistosta pitää varmana, että ainakin osa Bläkulla-kokemuksista on totta. Lapset kertovat, kuinka noita voi telee tangon noitasalvalla ja istuttaa heidät taakseen tangolle. Sillä tavalla he lentävät noidan kanssa Bläkullaan. Toisinaan kertomukset ovat ristiriitaisia, mutta komission pappisjäsenet selittävät tämän johtuvan Paholaisen halusta saada

tosiasiat näyttämään epäuskottavilta johtakseen oikeutta harhaan. Jotkut komission jäsenet alkavat jo epäillä, että lapset ovat keskenään kertoilleet tarinoita ja kopioineet niitä toisiltaan. Pelko ja kansan uskomukset Paholaisen riehumisesta kaikkialla saa valtakunnan johdon huolestuneeksi. Kaupungin kirkoissa luetaan Saatanan riehumiselta ja lapsia viedä noidilta suojaavia rukouksia. Lokakuussa 1675 määrää kuningas Södermalmin noituusepäilyjen tutkimista.

Kirkkoherrat ja huolestuneet vanhemmat järjestävät valvojaisia, joissa lapsia pidetään hereillä, jotta noidat eivät yöaikaan veisi heitä Bläkullaan. Valvojaisten aikana rukoillaan ja luetaan raamattua. Samalla kuitenkin kuullaan myös tarinoita Bläkullasta. Hyvästä

Piirros noitaoikeudenkäynnistä Yhdysvalloista Salemin kaupungissa 1692. Kuvassa todistajat osoittavat syytetyjen yläpuolella olevan paholaisen estämässä tunnustuksia.

tarkoituksesta huolimatta ne osoittautuvat jälkikäteen tilaisuuksiksi, joissa nuoret pelottelevat toisiaan, uhkailevat ja manipuloivat valheisiin.

Merimaskusta Tukholmaan piikomaan

Margareta Matsintytär ilmestyy 24.4.1676 oikeuden eteen ja ilmoittaa hovioikeudelle olevansa noidan hyökkäyksen uhri. Margareta kertoo olevansa 24-vuotias ja kotoisin Suomesta, Merimaskun kappelista.

Jos Margaretan itse ilmoittama ikä, 24 vuotta, pitää paikkansa, hän olisi syntynyt Merimaskussa noin 1650, ehkä pari vuotta ennen tai jälkeen. Tuolta ajalta ei Merimaskusta löydy kirkonkirjoja, joista asian voisi tarkistaa. Suomen Asutuksen Yleisluetteloa Merimaskusta selatessa tapaa muutamia häneen sopivia henkilöitä. Koska luettelossa ovat vain veroja maksaneet henkilöt, ja heistäkin palvelusväen kohdalla vain etunimet, ei luettelon tietoihin voi täysin luottaa. Hyvällä mielikuvituksella voi ajatella löytävänsä Margareta Matsintyttären luettelosta. Margareta ei näytä olleen kovin yleinen nimi Merimaskussa, sillä heitä ei ole montaa. Nimi löytyy vuonna 1664 Kuusniemen talosta, 1667 Hirvoisista ja 1671 Koverista.

Aikakauden oloja

Kun Margareta syntyy on 30-vuotinen sota pari vuotta aiemmin 1648 päättynyt. Merimaskussa on saatu rakennettua oma kirkko. Ilmat ovat vuosi vuodelta kylmenneet ja satonäkymät ovat heikkoja, monin paikoin nähdään maassa nälkää. Väkeä on pitäjässä vain muutama sata, eikä varsinaista kirkonkylää ole vielä muodostunut. Merimaskussa ei ole aateliskartanoita, eikä komeita rälssitiloja. Suurin osa saa elantonsa kalastuksesta. Mahdollisuudet päästä elämässä parempiin piireihin ovat olemattomat. Elämä on ainaista kamppailua.

Asutusluettelon perusteella näyttäisi Margareta olleen liikkuvainen luonne, joka yrittää päästä elämässään eteenpäin. Matkat Turun torille kalakaupoille jonkun kalastajan mukana tuovat jännittävää ja odotettua vaihtelua. Niin kotiseudulla kuin Turussa kuullut kertomukset Tukholman kaupungista alkavat kiinnostaa, sillä Merimasku ahdistaa, hän haaveilee kauemmas. Margareta kuulee, kuinka Tukholmassa voi päästä piiaksi hienoihin taloihin, ihan herrasväkeenkin. Torilla hän tapaa muita nuoria, joilla on samat ajatukset. Ihan yksinään ei rohkeampikaan nuori tyttö arvaa niin suureen kaupunkiin lähteä, yhdessä olisi turvallisempaa. Liekö hän torimatkoillaan tavannut kaksi noitaoikeudenkäynnissä samaan aikaan todistajina olleet turkulaiset **Annika Henrikintyttären** ja **Agnis Eskilintyttären**. Jospa tytöt lähtivätkin yhdessä. Kun tuttu kalastaja lähtee Tukholmaan lastinaan suolasilakoita ja on valmis ottamaan matkalaisia, tytöt päättävät lähteä.

Margareta pääsee suomalaisen **Agnis Johanintyttären** palvelukseen Bondegatanille. Agnis ja Annika päätyvät piioiksi drabantti **Jonas Perinpoika Myran** talouteen. Heitä nimitetäänkin oikeuden pöytäkirjoissa Myran piioiksi. Margaretan palvelupaikka osoittautuu pettymykseksi, sillä emäntä on muun ohella kovin kitsas ruuan suhteen. Margareta on usein nälkäinen. Hän haluaa vaihtaa paikkaa ja saakin sellaisen sotakollegion kanslistin **Trippelfussin** luota. Nyt on päästy jo askel ylemmäs sosiaalisilla askelmilla. Södermalmilla ei voi välttyä kuulemasta Bläkullatarinoita. Margaretakin kuultuaan useiden tuntemiensa piikojen ilmiintaneen emäntiään, päättää näpäyttää entistä emäntäänsä kostoksi huonosta kohtelusta. Tuona päivänä 24.4. hän ilmoittaa entisen emäntänsä Agnis Johanintyttären

olevan noita, joka vie häntä Bläkullaan. Hän on ensin alkuun omien sanojensa mukaan noidan hyökkäyksen uhri. Myös Turusta kotoisin oleva Agnis Eskilintytär todistaa vanhaa vaimoa vastaan.

Kuusi piikaa avaintodistajiksi

Kevään 1676 oikeudenkäynneissä yhteensä satoja ihmisiä on todistamassa noituudesta syytettyjä vastaan. Syytetyillä ei ole mitään mahdollisuutta todistaa syyttömyyttään. Ainoa keino on syyttää todistajia valehtelijoiksi, mutta sekin on turhaa, sillä todistajia on niin paljon. Yhtä syytettyä vastaan saattaa olla useita kymmeniä todistajia.

Avaintodistajiksi useissa oikeuden tulevaisuissa istunnoissa nousee kaikkiaan kuusi nuorta naista: **Maria Jöranintytär**; **Maria Nilsintytär** ja **Lisbet Carlintytär**; kaikki asuvat tai ovat syntyjään Södermalmilla; Annika Henrikintytär ja Agnis Eskilintytär, molemmat Turusta ja Margareta Matsintytär Merimaskusta. Yhtä lukuunottamatta kaikki ovat piikoja. Todistajina olevat piikat ja lapset tukevat toistensa kertomuksia ja todistuksia. Entisen emäntänsä kohdalla Margaretan motiivi ja tarkoitus tuntuu melko selvältä. Kun 29.4. Margareta ja Agnis muiden piikojen kanssa kutsutaan todistamaan, jatkaa Margareta kertomuksiaan. Muun muassa, miten hänen emäntänsä Agnis on neuvonut häntä lypsämään Paholaisen karjaa ja opettanut noitavoimin valmistamaan rahaplootuja. Oikeussalissa Margareta kertoo näkevänsä Paholaisen seisomassa Agniksen vierellä estämässä häntä tunnustamasta. Vanha vaimo yrittää puolustaa itseään ja kysyy Margaretalta, muistaako tämä, miten oli varastanut häneltä ruokaa varastosta. Siihen vastaa Margareta: ”Teidän olisi pitänyt antaa parempaa ruokaa.” Margareta oli

aiemmin todistanut, että tämän palveluksessa oli saanut olla aina nälässä. Jos Margaretan todistukset kumpusivat kustosta, hän maksoi niistä itse kovan hinnan.

Margareta ja Myran piijat

Piijat osallistuvat valvojaisiin, joista saavat uusia oivalluksia tarinoidensa kehittämiseen. Margaretan lisäksi myös Annika Henrikintytär ja Agnis Eskilintytär nimeävät kuukausien mittaan lukuisia naisia noidiksi. Piijat esiintyvät todistajina useissa oikeudenkäynneissä. Heistä Agnis on innokkaampi ilmiantajana ja todistajana. Hän ilmiantaa viejensä ja todistaa siellä nähneensä useita noitia. Ilmiannoista tulee nuorten keskuudessa kuin julmaa leikkiä. Eivät ymmärrä tekojensa vakavuutta, vaan jopa kilpailevat keskenään kuka kertoo mehevimmät

jutut ja uskaltaa ilmiantaa yhteisön arvovaltaisimpia henkilöitä. Myran piijat uhkailevat ja yllyttävät muita nuoria niin valvojaisissa kuin oikeussalissa edes.

Lopulta Margareta innostuu muiden yllyttämänä kertomaan itsekin viejensä lapsia Bläkullaan. Kun vielä muutamat Bläkullassa käyneet lapset nimeävät Margaretan viejäksi, on hänen kohtalonsa sinetöity.

Eletään puhtasoppisuuden aikaa, jolloin uskottiin, että Jumala rankaisee koko yhteisöä, ellei Häntä vastaan rikkonutta rangaista. Näin syyllisydentunnon taakka on raskaampi kantaa, joten tunnustus ja rikoksesta koituvaa rangaistus on koko yhteisölle

helpotus. Lopulta Margareta tunnustaa tekonsa. Hänet tuomitaan mestattavaksi 9.5.1676. Tunnustiko Margareta yhteisön paineen alla? Ajatteliko hän yhteisönään kotikuntaansa Merimaskua? Ennen mestaamista hän ja kolme muuta piikaa ehtivät kuitenkin todistaa lukuisissa oikeudenkäynneissä ja näin jouduttaa syytettyjen matkaa mestauslavalle.

3.5.1676 Maegareta on ykkösdistajana Bläkulla-jutussa. Mukana on myös Agnis Eskilintytär, joka edelleen esiintyy uhrina. Oikeus yrittää saada syytettyä tunnustamaan. Margareta, Agnis ja kolmas piika kertovat nähneensä syytetyn Bläkullassa. Kun syytetty ei tunnusta, kirkuvat piijat näkevänsä Paholaisen tämän takana. Samanlaisia näytelmiä nähdään lukuisissa istunnoissa. todistajat, niin aikuiset kuin lapsetkin väittävät Paholaisen oleilevan oikeussalissa milloin missäkin ja estävän syytettyä tunnustamasta.

5.5.1676 Oikeuden eteen haetaan vielä kerran Margareta Matsintytär, joka odottaa edelleen tuomionsa täytäntöönpanoa. Hänet haetaan todistamaan noituudesta syytettyä **Malin Matsintytärtä** vastaan. Istunnossa mukana olleita naisia lohdutetaan Jumalan pyhällä sanalla. Margareta muun muassa saa lausua uskontunnustuksen. Tämä on viimeinen kerta, kun Margareta on tuomarien edessä.

9.5.1676 Merimaskusta kotoisin oleva Margareta Matsintytär, mestataan ensimmäisten joukossa. Vapaaehtoisen tunnustuksensa tähden hän on saanut lievennyksen tuomioonsa; hänen ruumistaan ei polteta, vaan se haudataan mestauspaikalle.

Syksy tuo muutoksen

Syksyn mittaan oikeus alkaa epäillä nuorten tarinoita Bläkullasta. Monet seikat todistavat vähitellen, että koko tarinat Bläkullasta ovat nuorten keksimiä valheita.

Oikeusistuimella ei ole muuta mahdollisuutta kuin saada lukuisat nuoret perumaan todistuksiaan ja tunnustamaan valheensa. Useissa istunnoissa vannotetaan nuoria puhumaan lopulta totta, kunnes pakotettu kertomaan valheita. Hän syyttää painostuksesta Myran piikoja. On kuin solmu olisi vihdoinkin auennut; yksi ja toinen tunnustaa valheensa.

Annika tunnustaa ja syyttää Agnista yllytyksestä

Annika saa rangaistukseksi 10 raipaniskua neljällä eri torilla, kirkkorangaistuksen ja vuoden kuritus-huonetta. 11.9. Agnis vangitaan, mutta hän ei tunnusta. Agniksen katsotaan olevan syyppä useiden tuomittujen kuolemaan, siitä syystä hän saa kuolemantuomion. Agnis mestataan 20.12.1676.

Kuninkaalle kirjoitetussa loppuraportissa Malin Matsintytären julma tuomio, elävältä polttaminen, pannaan merimaskulaisen Margareta Matsintytären, turkulaisen Agnis Eskilintytären ja södermalmilaisen Lisbet Carlintytären syyksi, joten heidän kuolemantuomionsa katsotaan oikeutetuiksi. ☚

Lähteet:

Marko Lamberg: *Noitaäiti - Malin Matsintytären tarina*

Veckobladet, 2.6.1909

Asutuksen yleisluettelo, Merimasku

www15.uta.fi/lykylarkisto/historial/noitanettilindex.fi.html

kuva: *Noitia ja kaapatuja Bläkullassa, museetsblogg.se*

Merimaskun vaakuna

teksti: Maarit Lineri

Ennen 8. huhtikuuta 1949 annettua lakia ainoastaan kaupungeilla oli oikeus käyttää vaakunaa. Tämän jälkeen myös maalaiskunnilla oli oikeus vaakunan käyttöön. Seuraavien 20 vuoden aikana sisäasiainministeriö vahvisti vähitellen kaikille Suomen kunnille oman tunnuksen, eli yhteensä 466 vaakunaa.

Tammikuussa 1961 valtuuston kokouksessa esitti kunnanvaltuutettu **Paula Tammelin-Nurminen** pykälän 19 § mukaan seuraavasti: "...että valtuusto ottaisi käsiteltäväkseen kunnan vaakunan suunnitteluasian. Päätettiin yksimielisesti ottaa asia kiireellisenä käsiteltäväksi. Asiasta keskusteltiin ja todettiin, että vaakuna olisi arvokas tunnus Merimaskun kaltaiselle vanhalle kunnalle. Päätettiin antaa kunnanhallitukselle tehtäväksi vaakunahankkeen suunnittelu ja toteuttaminen."

Merimaskun hallitus otti tehtävän vastaan. Asiakirjoista ei selviä tarkemmin, miten asiassa edettiin. Miten ja kenen toimesta käännyttiin suunnittelussa juuri **Olof Erikssonin** puoleen. Helsingistä kotoisin ollut heraldikko oli entuudestaan tunnettu ja arvostettu suunnittelija. Hänen kädenjälkiään ovat muun muassa Raision ja Naantalinkin vaakunat. Liekö perustettu erillinen vaakunatoimikunta, joka olisi tilannut vaakunaluonnoksia muiltakin taiteilijoilta?

Jo saman vuoden hallituksen kokouksessa 206 §ssä on ehdotus kunnanvaakunan hyväksymisestä. Pöytäkirjaan kirjattiin: "Päätettiin ehdottaa, että kunnanvaltuusto hyväksyisi Merimaskun kunnanvaakunan taiteilija Olof Eriksonin laatiman luonnoksen perusteella seuraavanlaiseksi: Hopeaisessa kentässä tyvestä nouseva punainen pohjoisviitta (reimari)".

Merimasku saa vaakunan Vaakunaan ehdotettiin kuitenkin pieniä muutoksia: "Vaakunakenttä, joka luonnoksessa on kultaa, ehdo-

tetaan muutettavaksi hopeaksi; Vaakunakilven malli, joka luonnoksessa on reunoiltaan pystysuora, ehdotetaan muutettavaksi vähän alaspäin kapenevaksi." Kilven mallia ei päätöksessä vahvisteta, mutta on se käytössä kunnanhallituksen mielestä tasapainoisemman näköinen alaspäin kapenevana.

Ennen valtuuston hyväksymistä oli kunnan vielä hankittava lausunto kansallisarkistosta. Kansallisarkistossa on säilytetty 16.5.1962 päivätty alkuperäinen luonnos, josta näkyy, että kunnanhallituksen toiveita on noudatettu.

Kansallisarkistosta saadun hyväksynnän jälkeen Merimaskun kunnanvaltuuston kokouksessa 15.12.1961 ja sisäasiainministeriö vahvisti vaakunan käyttöön 16.5.1962

Lakkautettujen kuntien vaakunoiden kohtalo

Vuoden 1995 uuden kuntalain jälkeen useita kuntia yhdistettiin ja näin jäi lukuisia hienoja kunta-vaakunoita "pois viralta". Suomen Kotiseutuliitto ja Suomen Kuntaliitto kiinnittivät huomion asiaan ja ehdottivat, että lakkautettujen kuntien vaakunoita voisi käyttää tulevaisuudessa kotiseutuvaakunoina.

Suomen Kotiseutuliiton kannanotto Kuntaliitosseminaarissa Helsingissä 22.4.2008 toi julki, että kuntaliitosten yhteydessä on huolehdittava tämän arvokkaan heraldisen perinnön säilymisestä. Olihan tanskalainen heraldikko **S. T. Achen** luonnehtinut suomalaista kunnallisheraldiikkaa aikanaan maailman parhaaksi. Koska kunnan vaakuna on oleellinen osa paik-

lista identiteettiä ja paikkakunnan omaleimaisuuden yksi ilmentäjä, on liitoskuntien kotiseutuyhdistyksillä keskeinen vastuu paikallisen identiteetin säilymisestä, niiden tulee kantaa huolta myös vaakunatunnuksen käytöstä vastaisuudessakin.

Vaakuna jäi epäviralliseksi kotiseutuvaakunaksi vuonna 2009, kun Merimasku yhdistyi Rymättylän ja Velkuan kanssa Naantalina kaupunkiin. Merimasku-Seura on pyrkinyt vaalimaan entisen Merimaskun kunnan vaakunaa ja pitämään sitä arvokkaasti esillä. ☚

Nykyään vaakunan reimaria käytetään usein ilman vaakunakilpeä

Alkuperäinen vaakunan malli, joka on lähetetty kansallisarkistoon hyväksyttäväksi

Kuva: Kansallisarkisto/Herakka-kokoelma

Kaikissa yhteyksissä ei vaakunan reimari tai vaakunakilpi ole noudatettavat hyväksytyt muotoja

Kuva: Museoaristo/kuakko/omaf. Matti Pöytämaa, 1900

Kotiseututalo Kollolan erilainen kesä 2020

Teksti ja kuvat: Maikku Tuomi

Anna Tuomisesta kertova pieni kesänäyttely Kollolan lipunmyyntikojuissa

Useasti esitetty kysymys Kollolan pihassa on: onko tuo ihan oikeasti päärynäpuu. Vastaus on: kyllä se on. Kun vielä katsoo sen juurelle, niin huomaa, miten valtavan päärynäpuun vesa se on.

Merimasku-Seura talkoilee Kollolan kotiseututalolla monta kertaa vuoden aikana

Taakse jääneestä kesästä ei voi kirjoittaa mainitsematta koronaa. Maailmanlaajuinen pandemia pelotteli lonkeroillaan pikkuruista kotiseututaloakin siinä määrin, että tänä kesänä Merimaskun teatterilla ei ollut näytöksiä eikä seuran perinteisiä teemailtoja järjestetty ollenkaan.

Merimaskun teatteri pääsi ensimmäisiin lukuharjoituksiinsa joulukuussa. Kesän näytelmäksi valittiin perinteisiin hölmöläissäntuihin pohjautuva, koko perheen näytelmä Hölmöläiset, joka osittain saatiin käsikirjoittaa itse. Kun harjoitukset olivat pääsemässä hyvään vauhtiin, alkoi kuulua huolestuttavia koronauutisia. Harjoittelu keskeytettiin maaliskuussa ja melko pian alkoi näyttää siltä, että ensi-ilta kesäkuun 4. päivänä ei

tule toteutumaan. Nyt saivat suolan kylvöt ja akkojen uimareissut jäädä odottamaan uutta tulemistaan vuonna 2021. Uuden harjoituskauden toivotaan alkavan heti alkuvuodesta. Hölmöläisten hassut puuhailut saavat ensi-iltansa 3.6.2021. Mukana on kahdeksan aikuista ja joukko lapsia. Musiikin on säveltänyt Vesa Ranki. Näytelmän ohjauksesta vastaavat Anne Linja ja Maikku Tuomi.

Merimasku-Seura talkoili Kollolassa useampana kertaan vesakkoja raivaten ja pihaa siivoten. Teatterin telttakahviolle rakennettiin uusi lattia entisen, liian pienen tilalle.

Koronasta johtuen Kollolan keskiviikkoiset teemailat peruutuivat, mutta väkeä houkuteltiin pihapiiriin piknikille ja avoimet ovet kutsuivat tutustumaan kotiseututalon historiaan.

Kollolan viimeisestä asukkaasta, Anna Tuomisesta kertova näyttely oli koko kesän avoinna lipunmyyntikojuissa. Ikkunan takaa kurkistellen saattoi nähdä Anna Tuomisen istumassa puhelinkeskuksensa lähistöllä. Muutamat tekstit ja valokuvat kertoivat Annan vaatimattomasta ja uskonnollisyytteisestä elämästä Kollolassa puhelinkeskuksen hoitajana.

Useat yhdistykset pitivät kokouksiaan kevään ja alkukesän aikana Kollolassa, jonka kaunis pihapiiri mahdollisti turvalliset olosuhteet kokoukselle. Näin teki myös Merimasku-Seura, joka vuosikokouksensa yhteydessä julkisti myös vuoden 2020 Lössivahdin.

Heinäkuun viimeisenä keskiviikkona laulettiin yhteislauluja perinteiseen tapaan teatterin katsomossa Pertti Virtasen vetämänä.

Merimasku-Seuran hallitus: Edessä pj Maikku Tuomi, ylärivissä Risto Suuronen, sihteeri Erkki Rantala Keskellä rahastonhoitaja Ritva Pajukoski, varapj Kaija Roiha, Hilka Heikkilä Alarivissä Anne-Maj Palmgren Kuvasta puuttuvat Vesa Ranki ja Juha Lankinen

Elokuussa Merimaskun teatteri järjesti lastentapahtuman, jonka avasi itse Iso Kissa. Kissoja vilahdelti vähän kaikkialla, jos tarkkaan katsoi. Nukketeatteri Kas kummaa esitti sadun Isosta pahasta sudesta ja kahdesta porsaasta ja taikuri Hassu-Hessu ihmetytti ja nauratti katsojia tempuillaan. Monenlaista pihapuhua onginnasta poniratsastukseen löytyi pihapiiristä.

Elokuussa nähtiin Merimaskun teatterin näyttämöllä Naantalin teatterin Pihapuhe-näytelmä kahdena peräkkäisenä iltana.

Museopäivänä avautuivat vielä kerran Kollolan rakennukset. Kesä kääntyi syksyksi ja seuran syystalkoiden myötä Kollola vaipuu taas talven viettoon. Jouluseimen rakentamiseen on enää muutama kuukausi aikaa. ☘

Iso Kissa toivotti kaikki tervetulleiksi lastentapahtumaan

Merimasku-Seuralla on kokoonkutsujan tehtävä kylän siistimistalkoissa. Heinäkuussa talkoisiin kirkonkylän rannassa osallistui melkein 30 henkilöä.

Kaksoistenkylän Länsitalon haltia. Riihen kiukaan ääressä se istuksi punaset liivit yllään ja poltteli piippua. Kuvassa se on tullut ulos istumaan riihen astinkivelle

Kodinhaltiasta joulutontuksi

Teksti ja piirroksat: Maarit Lineri

Tonttujen historia ulottuu aina parin tuhannen vuoden taakse Rooman valtion. Kotitontun esikuva on roomalainen kodinjumala lar familiares. Nämä niin sanotut laarit suojelivat kotia ja sen asukkaita, mikäli perhe vain muisti antaa niille uhrilahjoja.

1200-luvulla elänyt ruotsalainen pyhimys pyhä Birgitta kirjoitti tontuista ja varoitti uskovaisia rukoulemasta niitä. Martti Luther (1483–1546) puolestaan kehotti pappeja häätämään tontut taloista samaan tapaan kuin katolisen kirkon manaajat karkottavat demoneja.

Entisajan tontut olivat joskus pahansuopia kiusante-kijöitä, joita kirkko piti jopa paholaisen luomuksina. Kirkko vainosi tonttuja ja niihin uskovia aseinaan muun muassa vihkivesi, rukoukset, manaukset ja jopa roviot.

Tontut eivät kuitenkaan niin vain suostuneet katoamaan ihmisten uskomuksista. 1500-luvulta on säilynyt kirjoituksia turhautuneista papeista, joiden seurakuntalaiset uskoivat sitkeästi tonttuihin.

Kotitonttuja Merimaskussa Vanha kansa on puhunut yleensä vain haltiasta, jomoinen on uskottu olevan jokaisessa talossa tai talon pihapiirissä. Sen on uskottu näyttävänsä kussakin talossa aina saman näköisenä. Niinpä Merimaskussa Kaksoisten kylän Länsitalon haltia on aina nähty pienen ukon muotoisena. Riihen kiukaan ääressä se on ollut paitahihassillaan, sillä on ollut yllään punaiset liivit ja ”tattalakki” päässä. Joskus sillä on lisäksi ollut piipunpöytä suussa.

Saman kylän Itätalon haltian sanotaan olevan naispuolisen. Pukimena hällä on leveä, harmaa hame sekä ruudullinen ”krotti” (liina). Yleensä uskottiin, että

talo, jossa oli miespuolinen haltia, menestyi paremmin. Naispuolisten haltioiden katsottiin olevan äkäisempiä.

Riihitonttu, saunatonttu, tallitonttu...

Kodinhaltian uskottiin näyttävän milloin asuinrakennuksessa tai pihamaalla, milloin taas riidessä, navetassa, tallissa tai saunassa, tai myllyssä. Haltian tehtävä oli suojella taloa, sen vuoksi eivät aikuiset sitä pelänneet. Haltian näyttävä-

Kotitonttua on kohdeltu väärin ja se kostaa heittelemällä viljat säkistä lattialle.

minen ei kuitenkaan ollut hyvä enne, sen katsottiin useimmiten tietävän tulipaloo.

Tavallisesti haltia puuhasi jotain, toimitti siis talon tai omia askareita. Tarvasjoella haltia survoi illalla riiden tykönä silppua ja ruokki yöllä hevosia. Halikossa oli eräässä talossa naispuolinen haltia, jonka tehtävänä oli aina iltaisin pestä ruoka-astiat. Syömästä pääs-

tyä, ne pantiin vain lieden ääreen ”totton” ja aamulla ne olivat puhtaat. Haltia saattoi näyttävä saunassa, varsinkin jos joku meni kylpemään sopimattoman myöhään.

Riidessä tonttu huolehti, ettei riidä lämmitetty liikaa, joskus jopa itse lämmitti riiden puimaväelle valmiiksi. Tallitonttu taas sukki hevosia, navetatonttu huolehti lehmistä ja myllytonttu piti huolta myllyn toiminnasta. Olipa kirkossakin oma tonttunsa. Jokaisella tontulla ja haltialla oli tärkeä ja vissi tehtävä.

Yleisesti Varsinais-Suomessa uskottiin, että kodin haltia asusteli ullakolla. Joissain paikoissa haltialle vietiin ruokaa ullakolle kattohirren päälle tai jätettiin yöksi tuvan pöydälle. Kerrotaan, että kotitonttu poistuu talosta etenkin tulipalon tieltä.

Oppineet ja sivistyneistö kiinnostuivat suomalaisista muinaisista uskomuksista 1800-luvun alkupuoliskolla, kun taas Suomen ja lähialueiden maaseudulla perinne oli paikoin vielä elävää kansanperinnettä. Suullinen perinne katosi hiljalleen 1900-luvun kuluessa.

Joulutontut

Nykyään hyväntahtoiset tontut kuuluvat jouluun. Ensimmäiset

Punanuntuiset joulutontut ovatkin syntyneet Italiassa vierailleen tanskalaisen taiteilijan kynästä.

Kaksoistenkylän Itätalon kotitontun kerrottiin olevan naispuoleinen. Liekö ollut äkäisempi kuin miespuoliset, kuten väitetään. Tässä hän ainakin opastaa jotakuta käyttäytymään siivosti.

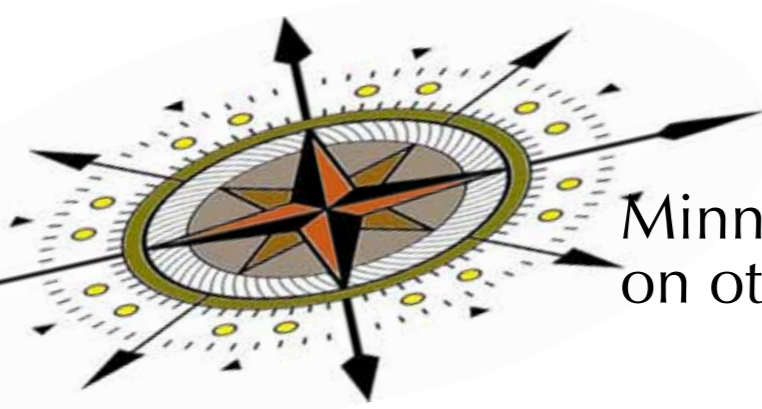
nykyajan joulutonttujen hahmot ilmestyivät tanskalaisen taiteilijan Constantin Hansenin kynästä 1836. Niissä punanuntuiset tontut tanssivat joulupuurokullhon ympärillä ja leikkivät kissojen kanssa. Joulutonttuperinne alkoi levitä ensin Tanskassa ja sitten muual- lakin Euroopassa. Suomeen nämä joulutontut levisivät saksalaisten ja ruotsalaisten joulukorttien myötä 1850-luvulla. ☘

Lähteet:

Varsinais-Suomen historia III

Uno Harva, *Varsinais-Suomen henkistä kansankulttuuria* WSOY, 1935

Useita nettisivustoja hakusanoina mm: Suomalainen muinaisusko, Tontut ja haltiat, Taikauskkoa meiltä ja maailmalta, Shamaanien Suomi

Minne mennä, jos suuntana on otuksinen?

teksti: Maarit Lineri

Merellä, jos missä on tärkeää tuntee ilmansuunnat, mutta moniko on tullut ajatelleeksi, ettei vielä runsas sata vuotta sitten ollut suomen kielessä yhteisiä nimiä eri ilmansuunnille. Käytössä saattoi olla samasta ilmansuunnasta seitsemänkin eri nimitystä ja jopa niinkin, että sama sana eri puolilla maata tarkoitti eri ilmansuuntaa. Asiaan kiinnitti huomiota vuonna 1836 **Elias Lönnrot** julkaisemassaan Mehiläisen nimisessä aikakauslehdessä.

Lönnrot kirjoitti: *Waan yhdellä suunnalla on toisessa Suomen maan paikassa toinen, toisessa toinen nimensä. Turun tienoilla ja siitä Pietariin lähtien Suomenlahden rannoilla kutsutaan eteläistä mereksi, joksi taasen länttä eli luodetta paikoin Pohjanmaalla sanotaan. Idän ja pohjan välistä suuntaa sanotaan missä koilliseksi (koiksi), missä itäpohjaksi (=seksi), päivännousuksi, otuksiseksi ja missä miksiki.*

Selvennykseksi ongelman laajuudesta hän kertoi muutamista keruumatkoilla törmäämistään nimityksistä eri puolilla Suomea.

Etelä, meri tarkoitti Turun tienoilla ja etelärannikolla etelää. Pohjanmaalla taas meri tarkoitti nykyisiä länttä tai luodetta. Muitakin nimityksiä oli, kuten suvi, päivä, puolinen tai korkein etelä.

Koillinen, eli idän ja pohjoisen välinen suunta oli toisaalla koi, itäpohjonen, päivännousu, otuksinen ja mikä milloinkin

Kaakko, idän ja etelän välinen suunta taas saattoi olla kako, halketelä, päivänrintanen, vesetelä tai murkkinapäivänen

Länsi, luode, meri, poikkimainen, kew- tai syyspäivän lasku, ruia, tunturi

Lounas, etelän ja lännen väli saattoi olla louna, puolonen, merietelä, lintu, otuksinen, ehtonen.

Luode, lännen ja pohjoisen välinen suunta saattoi olla luode, halkipohjanen, kesäpäivän lasku, ruia

”Wielä muitaki suuntain ja tuulten nimiä saattaisi siellä täällä löytyä, waan ompa jo näistäki nähtävä, mikä sekannus suomalaisilla tässä asiassa oleksii”, kirjoittaa Lönnrot. Sekaannus saattoi olla melkoinen, jos kaksi maan eri puolilta kotoisin olevaa seilaajaa ryhtyivät suunnista keskustelemaan.

Kustaa Renvallin mukaan sekaannus saattoi johtua myös siitä, että muinais-suomalaisilla oli ollut käytössä 6 ilmansuuntaa, jotka perustuivat auringon asemaan taivaalla.

- 1) pohja (keskiyö),
- 2) itä (auringon nousu)
- 3) kaakko 1. kako
- 4) meri 1. etelä
- 5) länsi (auringon lasku)
- 6) luodet (auringon lasku).

Renvall päätyi suositteluun siirtymistä nelijakoiseen ilmansuunta-tyyluun, mutta useiden nimityksien

Ilmansuunnan Rekki	Nimi	Vanhan taiton paistamisen aika.
Pfoi.	pohjoiskoillinen	kello 1-2
Foi.	koillinen	3
Pfoi.	itäkoillinen	4-5
F.	itä	6
Pkaa.	itäkaakko	7-8
Kaa.	kaakko	9
Petaa.	eteläkaakko	10-11
E.	etelä	12
Pelou.	etelälouna	1-2
Lou.	louna	3
Pelou.	länsilouna	4-5
L.	länsi	6
Peluo.	länsiluode	7-8
Lu.	luode	9
Pluo.	pohjaluode	10-11
P.	pohjanen	12

Lönnrotin ilmansuunnat, väli- ilmansuunnat ja väli/väli- ilmansuunnat lyhenteineen.

suhteen hän oli kahden vaiheilla: meri - etelä; meri-länsi - louna; itä-pohja - kaarna (nyk. koillinen).

Sekaannusta aiheutti lisäksi, kun rannikolla jo käytettiin germaanien nelijakoista ilmansuuntataulukkoa ja sisämaassa vielä vanhoja nimityksiä.

Lönnrot päätti ratkaista ongelman kaikkien suomalaisten puolesta. Hän valitsi ensin neljä pääilmansuuntaa: *”Pohjanen ja etelä owat ilman selvittämättä tiettyjä”*, hän kirjoittaa.

Pohjanen (nyk. pohjoinen) oli vanhastaan tuttu. Pohjantähti eli Pohjannaula oli tunnettu jo kansankielisissä runoissa, jotka olivat Lönnrotille tuttuja. Myös kodan pohjan on ajateltu olevan yhtenä lähtökohtana ilmansuunnan nimitykseksi. Kodan perä, eli pohja suunnattiin aina kohti kylmintä suuntaa.

Etelä oli sen vastakkaisella suunnalla. Oviaukko suunnattiin kohti lämpimämpää. Se oli siis edessä.

Sanakirjasäätiön sanaliedusteluja.

Onko tunnettu talikko, tarikko taikko?

Eräiden murteiden puhujia matkitaan lauseella: **”Älä velä, selän poika, siitä köylestä, ei se pilä, se on velessä mä-läntyny”** — näissä murteissa kun kirjakielen d:n asemesta on l. Mutta kaikesta pilanteosta huolimatta käytetään monin paikoin varsinaisen l-alueen ulkopuolella, vieläpä kirjakielessäkin muotoa **talikko**, sillä sana johtuu sanasta **tade** (= 'lanta'), ja useissa murteissa sanotaankin **tarikko**, vielä useammassa **taikko**. Tois-

Sanastaja-lehti ryhtyi 1920-luvulla keräämään katoamassa olevia suomen kielen vanhoja sanoja. Eri lehdissä julistettiin kilpailuja ja pyydettiin ilmoittamaan kilpailussa esitettävien sanojen vastineita omilla paikkakunnilla.

Samoin oli aurinko katsojan edessä silloin, kun aurinko oli korkeimmillaan. Alkujaan etelä tarkoitti edessä olevaa

Itä on suunta, mistä aurinko aamuisin nousee, eli itää. Itää-verbi tarkoittaa kaukaisissa sukukielissä nimenomaan auringon nousemista.

Länsi oli suunta, missä aurinko laski matalalle. Lönnrot ajatteli sanan olevan samaa alkua kuin alavaa merkitsevä murrelansia. Se oli jo vanha ilmansuunnan nimitys.

Lönnrot tiesi, että monissa kielissä väli- ilmansuunnat nimettiin näiden pääilmansuuntien mukaan, mutta tämä käytäntö ei hänelle kuitenkaan riittänyt. Hänellä oli tiedossaan koko joukko vanhoja hyviä ilmaisuja ja siksi hän halusi suomalaisille aivan oman ratkaisun.

Koillinen kuvasi suuntaa, josta aamun koi eli ensimmäinen sarastus koitti. Vieläkin puhutaan aamunkoista tai aamunkoitosta.

Kaakko oli alunperin kansan suussa kaakkurilinnun muuttosuunta. Edelleen vielä joissain murteissa lintua nimitetään kaakoksi. Lönnrot valitsi kaikista muuttolinnoista juuri kaakkurin. Liekö tehnyt häneen kansanrunojen mytologiassa vaikutuksen.

Lounas tarkoittaa niin ilmansuuntaa kuin myös ateriana. Se on alkuaan merkinnytkin päivää ja päivänvaloa ja päiväsaikaan syötävä ateriana. Kun kelloja ei ollut, työntekijät havaitsivat auringon suunnasta, milloin oli lounaan eli puolisen aika. Aika ei tuolloin ollut niin täsmällinen käsite kuin nykyään.

Luode-sanan alkuperä ei ole tarkkaan selvitetävissä. Luode oli suunta, missä aurinko painui horisontin taa. Lönnrot saattoi yhdistää sanan luoda-verbiin, jonka yksi merkitys tarkoitti laskemista.

Ehdotukseensa Lönnrot valitsi myös kirjaimet ja kirjainyhdistelmät kullekin suunnalle. Lönnrotin ehdottamat 16 ilmansuunnan nimeä ovat samat kuin nykyisin käytössä olevat. Nimet kaipasivat vain pientä säätöä.

Vielä 1860-luvun lopulla tehtiin yrityksiä eteläisten rantamurteiden mukaisesti vaihtaa keskenään etelä ja lounas, sekä koillisen sijaan ottaa käytäntöön itä-pohja. Esitettiin vieläpä yrityksiä palata ruotsista väännettyihin ilmansuuntien nimityksiin. Lönnrotin järjestelmä kelpasi kuitenkin vähitellen niin kansalle kuin useimmille kynämiehillekin.

Siis, minne joudut otuksiseen lähtiessäsi; lounaaseen tietty. ☸

Lähteinä mm.

Veijo Meri: Sanojen synty. Gummerus 2004.

Kaisa Häkkinen Nykysuomen etymologinen sanakirja

Elias Lönnroth, Mehiläinen no: 3, 1836

Kansallisarkisto, digitaaliset sanoma- ja aikakauslehdet

Suomen kieltä kerättiin ennen ja kerätään taas

Vuonna 1927 Sanakirjasäätiö päätti ryhtyä mittavaan suomen kielen murteiden ja vanhojen sanojen ja nimitysten keruuseen. Useissa sanomalehdissä kerrottiin keruukampanjasta ja kehoitettiin yleisöä osallistumaan työhön. Suomen kuvalehti 30.4.1927 julkaisi koko sivun kilpailun ohjeet ilmansuuntien nimityksien keräämiseksi. ”Kuten tunnettua, ei meillä ole Lönnrotin »Suomalais- Ruotsalaisen Sanakirjan» ilmestyttyä (1866 – 1880) julkaistu mitään sanakirjaa, joka pyrkisi sisältämään kieleemme kaikki sanavarat. Varsinkin rikkaan kansankielemme

aarteet ovat sellaisia, joista saamme tietoja nykyisin vain menemällä »alkulähteille.» Näin alkoi lukijoihin vetoava teksti. Toisissa lehdissä kerättiin maataloustyökalujen, vaateparsien, työnteon jne nimityksiä. Tällä hetkellä Suomessa kerätään suomalaista puhetta/sanoja robotiikalyä varten. Taas tarvitaan kansakunnan innostusta oman kielensä säilyttämisessä. Jotta vielä tulevaisuudessakin toivot, että älylaitteet ymmärtävät kielitämme käy sivulla <https://lahjoitapuhetta.fi/> ja ole mukana opettamassa älyroboteille suomen kieltä.

Tänä päivänä meiltä kerätään puhetta: Lahjoita puhetta -kampanjalla

Veikon 12-vuotiaana piirustuskilpailun voittanut teos ”Kiulu” on päässyt kehyksiin.

koulua ja siellä on olkikatto. Kyllä pitää saada peltikatto. Peltiä kyllä sai, kun saisi siihen luvan. Sen tiesi

Veistinen. Pelti piti saada Euroopasta, Belgiasta asti. Ministeri kyllästyi lopulta Veistisen puhumiseen ja soitti kansliapäällikölle ja pyysi kirjoittamaan luvan pellin hankkimiseksi. Merimaskussa hämmästeltiin, kun Veistinen palasi Helsingistä peltikaton rakentamiseen tarvittava lupa taskussaan takaisin.

Ministeri itse vieraili myöhemmin Velkualla ja taisi siis varmasti nähdä myös peltikaton Merimaskun koulussa.

Merimaskun kirkon saneeraus

Kun Merimaskun koulun rakentaminen oli vielä kesken, tultiin Veistiselle tarjoamaan Merimaskun kirkon saneeraamista. Kirkko oli päässyt huonoon kuntoon. Veistisen maine rakentajana oli kiirinyt ja häneen luotettiin.

Kirkkoon oli suunniteltu tanskalainen höyrylämmitysjärjestelmä. Höyrytekniikan opettelu vaati perehtymistä. Apuna Veistisellä oli putki-insinööri, joka nykyään -yllättäen - asuu samassa palvelutalossa kuin Veikko. Vesijohtotyöt teki Kupittaaan vesijohtoliike.

Kun höyryä ei voi viedä vastamäkeen kuin portaittain, piti kaivaa aika syvälle, että höyry saatiin menemään vaakasuoraan. Kaivanto meni syvälle sakariston alle ja sieltä tuli vastaan hautakerrostumia, joissa välissä oli vain havuja. Kaivanto haisi niin kaamealta, että tekijöitä tähän työhön ei ollut löytyä. Lopultakin kaksi merimaskulaista miestä suostui työn tekemään. Miehillä ei tuon urakan aikana maistunut ruoka

vaan olut. Oluthumalassa töitä paiskittiin ja valmista tuli.

Kirkon tuuliviirin tanko oli katkennut. Uusi tanko piti saada asennettua alakautta ja lankut kahden välipohjan kohdalta oli purettava. Samalla löytyi vanhan, nykyisin esillä olevan saarnastuolin osia. Tangon asentamiseksi edessä oli yhden tärkeän parrun sahaus, mutta lujuusopin insinööri ei sallinut tuon parrun katkaisua. Oli rakennettava teline kirkon ulkopuolelle. Ensimmäinen, joka telineelle kiipesi, oli Veikko. Vaikka tuuli oli alhaalla ollut kevyttä, alkoi tuuli yläilmoissa tuntua ja teline huojua. Avuksi tulivat samat oluesta pitävät kaivajat. Tanko, jota oltiin viemässä paikoilleen, oli kahdeksan metriä pitkä. Kaikki pelkäsivät. Voimat eivät meinanneet riittää ja tuuli tuntui voimakkaalta vastustajalta koko asennuksen ajan. Mutta ponnistelu päättyi onnistumiseen ja uusi tanko saatiin paikoilleen.

Saarnastuolin apostolien kuvista puuttui kaksi. Veikko tiesi, kuka puuttuvat apostolien kuvat osaisi tehdä. Puuseppäisiä Velkualla sai tämän tehtävän. Isä teki apostolien kaksi hahmoa pressukatoksen suojassa ulkona. Lopputulos on niin hyvä, että on mahdotonta sanoa, mitkä kaksi apostoleista on tehty jälkeinpäin. Eivät ole kroponikarin tekemiä nekään. ☘

Vain muutama viikko tämän haastattelun jälkeen saimme tiedon, että Veikko Veistinen on nukkunut pois. Hänessä menetimme kokonaisen sukupolven arvokasta kädentaitojen historiaa. Haastattelu on julkaistu omaisten luvalla.

Koko Veististen suku tunnetaan kädentaidoistaan. Veikon veli Unto Veistinen teki kirkkoon uudet penkit ja isä veisti puuttuvat kaksi apostolien kuvaa. Kuvassa Unto v. 1957 asettelemassa paikalleen veistämiään Turun Linnankirkon penkkejä.

Museoviraston Kuvakokoelma, Rakennusviraston Kuvakokoelma

Merimaskussa talletettuja loitsuja

Koonnut: Maarit Lineri

Henrik Gabriel Porthan pinnisteli lujasti 1700-luvun lopussa kitkeäkseen mielikuvan Suomesta noitien maana Hän piti näitä loitsurunoja pakanallisina, joissa ”typerät ja vanhojen akkojen lorujen sokaisemat ihmiset uskoivat itse, ja uskottelivat toisille, piilevän ihmeellistä voimaa”

Siitä huolimatta loitsut elivät suomalaisten keskuudessa. Kaikelle toimelle ja työlle oli omat loitsunsa: rakkauteen, rikkauteen, sairauksiin, oluen onnistumiseen, tulipalon ehkäisyyn, käärmeen karkoitukseen, marjaonneen, kaikkeen löytyi omat loitsunsa ja niihin liitetyt taikamenonsa.

Loitsujen kerääjät törmäsivät usein vastustukseen näiden kertomisissa. Tietäjät pelkäsivät paitsi pappeja, myös loitsun luovuttamista vieraille. He uskoivat loitsun menettävän voimansa, jos se joutuu vieraisiin käsiin.

Seuraavat runot on kerätty Merimaskusta 1900-luvun alussa vanhoilta asukkailta, ehkä viime hetkillä.

Sairauksien ja vaivojen poisto

Kirot

*Saratukse save,
kiroukse kive!*

Kirojen uskottiin olevan kateellisten aiheuttamia tauteja. Tarkoittaisiko lausuja: ”Sadatukset saveen ja kiroukset kiveen”, eli manannut kiroja pois.

Nari

*Parantaja sanoo: ”Hakka, hakka.”
Potilas: ”Mitä sä hakka?”
Parantaja: ”Narri hakka.”*

Narin vaivaama jäsen pannaan tukin päähän tai vaikkapa tuolille ja jollakin esineellä lyödään jäsenen kahden puolen. Yleensä loitsusanat lausutaan kolmeen kertaan. Nari l. narri oli nivelen vaiva, usein ranteessa tai polvessa.

Nikka

*Nikka nakka, naran kara,
neula silmä, lankasolmu.*

Usein näihin liittyvät myös tarpeelliset menot ja toimet. Liekö tähän liitetty langan pujotus neulansilmään ja solmu perään. Ei ole kulkenut tieto runon mukana.

Lapsen pikkukipuja ja loukkaantumia

*Äijä kiukkan takka,
Nukku nahkain alta.*

Sitten varmaan puhallettiin haavaan tai nirhamaan, kolme kertaa tietenkä. Tavasta on jäänyt jäljelle pelkkä puhallus.

Syyvät

*”Syyläp palava,
syyläp palava!”*

Loitsija ehkä heittää kuvaannollisia ”syyliä” uuniin ja huutaa kuin hädässä, että syyvät pelästävät ja häipyvät.

Kuva: Urho Savola, Museoiraston Kuvakokoelma

Ylioppilas keräämässä runoja ja loitsuja Karjalassa vuonna 1912. Tähän valitut runot on kerätty Merimaskussa enimmäkseen vuosina 1913 ja 1915

Kiusallisten otuksien karkotukseen

Ampiaisen lumous

*Pure puuta, mut älä luuta,
pure maata, mut älä libaa!*

Kun huomattiin ampiaisen pesä maassa, otettiin siitä maata eli sammalta, luettiin sille ampiaisen sanat. Tämän jälkeen ei ampiainen pistänyt lukijaa.

Käärmeen pidätys ja lumous

*Mato pirä paikkas!
Pirät piru heoses!*

Käärmeen nähdessään tuli heti lukea käärmeen loitsu, ettei käärme pistäisi. Jos ”mato” oli jo nähty, käskettiin sen pysähtyä siihen paikkaan.

Sisiliskon lumous

*Sinä ole raskas ku rautakanki
ja lipputta ikä lepä lehti.*

Sisiliskoa pidettiin jopa vaarallisempaan kuin käärmettä. Sitä ei sopinut tappaa, se oli kummallinen luonnonoikku, joka pystyi irrottamaan osan hännästään uhan alla. Sisiliskon puremaan luettiin loitsu ja samaan aikaan paineltiin paikkaa jollain metallilla.

Saaliin toivossa

*Mato kalal, kala minul
ja minä it pirul!*

Kalastaja lupaa itsensä samalla pirulle. Siihen vielä kolme roimaa sylkäisyä perään, niin eiköhän tehoa. Niinhän moni tekee vieläkin tietämättä osallistuvansa ikaikaiseen loitsurituualiin. ☘

Lähde: *Suomalaisen Kirjallisuuden Seura / Suomen kansan Vanhat Runot Suomen murteiden sanakirja*

Särkänsalmen silta 50 vuotta

Teksti: Maarit Lineri
Kuvat : Merimasku-Seura

Vihkiäispäivänä Matti Virtanen ajoi Särkänsalmen viimeisen lossivuoron.

Särkänsalmen siltaa olivat onnittelemassa joukko Merimasku-Seuran hallituksen jäseniä. Maljoja nostettiin ja laulettiin "Paljon onnea vaan." Kuvassa vas. Erkki Rantala, Kaija Roiha, Anne-Maj Palmgren, Maikku Tuomi ja Risto Suuronen.

Särkänsalmen ylitys oli tapahtunut vuodesta 1935 vaijerilossilla. 30 vuodessa sen kapasiteetti tuli tiensä päähän ja Otavan saareen tarvittiin komea silta.

Vuonna 1965 kirjoitti Turun Sanomat: "Särkänsalmen liikenneongelma on jatkuvasti ajankohtainen. Se ei väisty päiväjärjestyksestä ennen kuin salmen ylitse suuntautuva ja yhä kasvava liikenne voidaan hoitaa pengeri- ja siltatien kautta."

Edellisenä päivänä oli pidetty neuvottelu Rymättylän kunnantalolla. Läsnä olivat olleet korkeat ministeriön, lääninhallituksen, Turun tiepiirin ja saaristokuntien edustajat. Kaikki olivat yksimielisiä siitä, että tämä liikennepulma oli ratkaistava. Merimaskun ja Rymätty-

län puolelta oltiin huolestuneita jatkuvasta muuttoliikkeestä saarilta mantereelle. Paikalla ollut Merimaskun edustaja Erkki Vainio toi erityisen huomion niiden merimaskulaisten puolesta, jotka työmatkojen takia joutuvat muuttamaan pois Otavan saarelta ja myös Merimaskun mantereelle puolelta ns. "pakanamaasta".

Tuohon aikaan pahimpina kesäkuukausina autojonot saattoivat kasvaa niin pitkiksi, että jonossa joutua odottamaan yli pääsyä jopa 2-3 tuntia. Vaikka tuossa kokouksessa vallitsi yksimielisyys, ei asia

edennyt ilman vaikeuksia. Ongelmana asiassa oli, että autojen määrä vaihteli huomattavasti vuodenaikojen mukaan. Talvella, kun salmen ylitti päivittäin vain noin 200 ajoneuvoa, määrä kasvoi kesäisin jopa 1500 ajoneuvoksi. Myös vakinaisen väen joukossa oli niitä, jotka siltaa vastustivat, ja olivat vastustaneet jo pidemmän aikaa. He olivat varmoja, että koko Otavan saari tyhjenee sillan valmistuttua.

Vuonna 1968 allekirjoitettiin urakkasopimus Merimaskun kunnantalossa. Myöhemmin sitten siirryttiin Turkuun ravintolaan pienelle päiväpalalle. Tässä tilaisuudessa Wärtsilän pääjohtaja Roos

riedusteli Erkki Vainiolta, miten monta asukasta saarella sitten on, siihen Vainio vastasi, että vajaat 3000. Tähän oli pääjohtaja tokaissut: "Näin pienellekö joukolle sitä siltaa tehdäänkin, minä luulin, että asukkaita on vähintään 13000".

Sillan vihkiäiset olivat 14.7.1970 klo 14. Lossinajaja Matti Virtanen ajoi lossin viimeisen vuoron Otavalta Luonnonmaalle ja luovutti näin salmen ylityksen tehtävän sillalle.

Suuri kiitos sillan saamisesta lankeaa Merimaskun silloiselle kunnanvaltuuston puheenjohtajalle Erkki Vainiolle. Hän teki lukemattomia Helsingin matkoja tapaamassa ja taivuttelemassa Helsingin vastahakoisia herroja.

Tänä päivänä on vaikeata kuvitella asumista ja elämistä Otavalla ilman tuota siltaa. Särkänsalmen silta olisi ansainnut suuremmatkin juhlat, mutta tänä kummallisena korona-vuonna ovat kaikki suunnitelmat menneet uusiksi. HURRAA silta, ensi kerralla sitten komeammin. ☘

Tiedot poimittu Terttu Kraemerin kirjoittamasta artikkelista "Ylityksiä salmen yli - Särkänsalmen silta 30 vuotta", Myötätuulta Merimaskussa -lehti 2000 / 1

Tervetuloa Ravintola Pohjakulmaan

Yleisölle
Saaristolaispitopöytä sunnuntaisin maaliskuusta joulukuun.
Saaristolaislounas juhannuksesta elokuun puoliväliin tiistaista perjantaihin.

Ryhmät ja yksityistilaisuudet
Ympäri vuoden sopimuksen mukaan.
200 asiakaspaikkaa,
A-oikeudet.

Pitopalvelu
Täyden palvelun pitopalvelu.

Kaikki itse valmistettua

Ravintola POHJAKULMA
Rymättylän tie 1089 NAANTALI
P. 02 2522 771
ravintola@pohjakulma.fi

www.pohjakulma.fi

TYÖPÄIVÄ

MERIMASKUN TEATTERI

esittää kesällä 2021 koko perheen näytelmän

HÖLMÖLÄISET

3.6. - 23.6.2021

Tule mukaan tekemään teatteria!

Kaikenlaisia osajia tarvitaan: näyttelijöitä, lavastajia, tarpeiston hoitajia, äänimiehiä, lipunmyyjiä.

Teatteri toimii Kollolan kotiseututalon pihapiirissä.

Ota yhteyttä:

linja.anne@gmail.com, maikku.tuomi@gmail.com

www.merimaskunteatteri.fi

SÄHKÖTIIMI ILOy

**MEILTÄ KAIKKI SÄHKÖTYÖT,
MYÖS ILMALÄMPÖPUMPUT,
AURINKOENERGIAJÄRJESTELMÄT
JA NIIDEN ASENNUKSET**

Autokatu 8, 20380 Turku
Tsto 020 7188 300

toimisto@sahkotiimi.com
www.sahkotiimi.com

- Asennuspalvelu
- Tarvikemyynti
- Urakointi
- Suunnittelu
- S1 oikeudet

*Ajo,- henkilökortti,-
passi-ja viisumikuvat*

KUVAMESTARI
Kalefoto

PASSIKUVAN
AMMATTILAINEN

Raisiontori 2

Ilman ajanvarausta

Kiitos kaudesta 2020,
nähdään jälleen terassilla
vappuna 2021!

On homma mikä vaan,
TIP-TOP avun tarjoaa!

◆ UUDISRAKENTAMINEN
◆ HUONEISTOREMONTIT
◆ SANEERAUKSET

KRÄKILÄNTIE 22, 21160 MERIMASKU
PUH 040 5009 516, FAX (02) 4369 863
timo.tammelin@luukku.com, outi.torkkel@gmail.com

Täyden palvelun hautaustoimisto

Kun elämä päättyy, läheisille
jää paljon järjestettävää.
Neuvomme tarvittavissa
asioissa.

HAUTAUSPALVELU

Henrikinkatu 2
21100 Naantali
p. 4353 126

www.pietet.fi